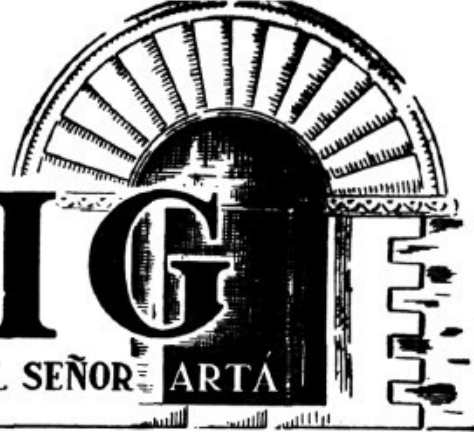

BELLPUIG

ÓRGANO DE LA PARROQUIA DE LA TRANSFIGURACIÓN DEL SEÑOR ARTÁ

Artá, mayo de 1967

Depósito Legal P. M. 715 - 1959

Primera Comunión de niños y niñas

Año 1967

El día 14 de mayo en la iglesia parroquial, a las diez de la mañana, habrá la primera Comunión de niños y niñas.

Día de júbilo y alegría intensa para los pequeños que por primera vez, en su alma pura y limpia recibirán a Cristo Eucaristía.

Día de satisfacción para los padres y familiares al acompañar con amor a sus hijos a la Parroquia para participar en el gran banquete eucarístico.

La Iglesia da cada día más importancia en su pastoral a la preparación de este acto tan trascendental en la vida de los niños. Parece que marca en los niños una etapa bastante decisiva en su vida religiosa.

Los sacerdotes y maestros tienen en la preparación de los alumnos una parte decisiva. Desde mucho tiempo antes enseñan al niño todo lo que debe saber para acercarse dignamente al Santo Sacramento de la Eucaristía.

Los padres deben también preparar a sus pequeños para este día tan grande y esperado con tanta ilusión. No podemos olvidar que en la educación religiosa de los niños los padres, por muchas ocupaciones que tengan, no pueden eludir su parte importantísima sin la cual quizá pudiera llegar a ser infructuosa la educación recibida en colegios o centros de signo netamente religioso.

El hogar es sin duda alguna la gran escuela de la fe de los niños. En él deben aprender a amar a Dios y a los hermanos. En él deben poder escuchar de boca de sus padres la misma Palabra de Dios en la Santa Biblia. El hogar debería ser la gran escuela de oración donde los niños con el ejemplo de sus padres aprendieran a ver a Dios como principio de salvación.

No dudamos que hay que despertar la conciencia de los padres en la parte insustituible que les corresponde en la educación de los hijos. El único medio, o uno de los más eficaces, en la rechristianización de nuestras parroquias es sin duda la toma de conciencia de las familias cristianas en vivir y orientar toda la vida de hogar según las normas y principios del Evangelio de Cristo.

Los días 9, 10, 11 y 12, a las nueve y media de la noche, en el Centro del Colegio de niñas de las Hermanas de la Caridad habrá para los padres y madres de todos los niños y niñas que este año han hecho o han de hacer la Primera Comunión unas Conferencias para prepararnos dignamente para esta fiesta tan importante en la vida de los hijos.

Todos los matrimonios de la Parroquia quedan invitados también para asistir a estos actos.

Siluetas del mes

ABRIL

Casi sin darnos cuenta cumplimos ya el primer tercio del año 67 con este Abril vulgar, de poco relumbrón como las cuatro semanas «caseras» que lo han formado. Un mes sin pena ni gloria en que lo más espectacular tomó caracteres de accidente primero y tragedia después en el escaso margen de unas horas.

El Club local de Ajedrez ha montado un Campeonato de jóvenes valores que se ha visto animado y competido y los aficionados al fútbol, vuelven a tener oportunidad de ver deporte en «Ses Pesqueres», infinitamente más sano que el que se practica en estadios de más envergadura.

En el Centro Social ha proseguido el «Curset de Mallorquí» sabatino y el éxodo hotelero se ha notado ya bastante entre la población juvenil que inverna en Artá y trabaja en Cala Ratjada, Cala Millor y otros puntos de la periferia, aptos para esperar el Turismo..

El tiempo... inseguro e informal pero muy adecuado para el agro, es por ahora propicio a una buena cosecha y los caracoles por San Marcos han sido puntuales a la cita.

Hubo Circo para grandes y pequeños y pasó apolotonada y sin interés alguno la Vuelta Ciclista a Mallorca, que no pudo terminar peor para la afición mallorquina.

J. M.ª SALOM

ECOS ARTANENSES

NACIMIENTOS

Día 29 de Marzo Andrés Serra Negre, de Damián y Antonia, en la calle Parras, s/n.

Día 29 Marzo, Luis Ferrer Riera, de Miguel y María, en la calle Gómez Ulla, s/n.

Día 19 Abril, Bartolomé Gili Soler, de Jaime y Catalina, en la calle Vinya, 3.

MATRIMONIOS

Día 1 Abril, Antonio Vaquer Amorós con María Guerrero Caro.

Día 2 Abril, Domingo Moreno Serrano con Juana Castellano Pérez.

Día 3 Abril, boda doble de Gabriel Ferriol Lliteras con Margarita Payeras Morey y Lorenzo Mestre Vicens con Francisca Ferriol Lliteras.

Día 4 Abril, Antonio Gili Danús con Magdalena Ginard Alzamora.

Día 5 Abril, Francisco Miralles Soria con Monserrat Alzamora Alzamora.

Día 16 Abril, Bernardo Obrador Bover con Bárbara Caldentey Sancho.

Día 22 Abril, Pedro Ginard Gil con Margarita Gomila Fons.

DEFUNCIONES

Día 28 de marzo, falleció Lorenzo Ginard Perxana, de 81 años, calle Teulera, 20.

Día 4 Abril, Francisca Servera Lliteras, de 68 años, calle San Francisco, 21.

Día 7 Abril, María Carrió Sancho, de 82 años, Plaza Marchando, 2.

Día 8 Abril, Miguel Febrer Torres, de 78 años, calle Son Servera, 26.

Día 17 Abril, Magdalena Nicolau

Capó, Vda. de Cifre, de 51 años, calle Na Batlesa, 2, víctima de accidente.

Día 18 Abril, Antonio Artigues Torrens, de 64 años, calle Sancho de la Jordana, 16, también víctima de accidente.

D. Antonio Artigues Torrens   D. Juan Ferrer Ginard

Día 21 Abril falleció en Palma nuestro paisano Juan Ferrer Ginard, de 83 años, suscriptor - protector de BELLPUIG y destacado contratista de obras en la Provincia.

NOTICIARIO LOCAL

LA ENSEÑANZA PRIMARIA ES NOTICIA

Cuando el curso escolar ha entrado en su tercer trimestre hemos creído oportuno hacer referencia a las nuevas modificaciones que un año atrás esbozábamos en estas mismas columnas y hoy están ya en pleno vigor por Ley de 21 de diciembre de 1966 publicada en el B. O. del E. del 13 de febrero último.

Han quedado establecidos los 8 cursos de Enseñanza Primaria obligatorios e imprescindibles para la obtención del Certificado de Estudios Primarios.

Se extenderán en breve los Libros

de Escolaridad en sustitución de las actuales Cartillas de Escolaridad que deben poseer todos los escolares.

Cuando los niños hayan aprobado el cuarto curso en la Escuela Primaria, podrán cursar si quieren el 1.º de Bachillerato, sin necesidad de efectuar el examen de Ingreso al Bachillerato que ha existido hasta ahora.

Para obtener el Certificado de Estudios se necesitan pues ya en estos momentos ocho cursos de escolaridad y 14 años de edad. De ello se desprende que en el actual curso casi ningún niño podrá obtenerlo y tendrá que seguir en la Escuela un año más.

Todas estas medidas están encaminadas, lo mismo que las reformas de textos de enseñanza y de formas nuevas de enseñar, a perfeccionar la cultura y conocimientos de todos los españoles.

S. S.

CONFECCIONES DE PALMITO, MIMBRE Y RAFIA

La Industrial Balear

ANTONIO BRUNET FRAU

DESPACHO:
Caretá, 7 - Tel. 25

Artá (Baleares)

ALMACENES:
Caretá, 7, y 18

Suscribase a
BELLPUIG

MONSEÑOR DAMIAN NICOLAU
T.O.R. OBISPO RESIDENCIAL DE
HUAMACHUCO (PERU).

En la tarde del día 12 de Abril, Radio Vaticano divulgó la noticia de que S. S. Pablo VI había nombrado Obispo residencial de Huamachuco (Perú) a Monseñor Damián Nicolau, T.O.R. de donde ya era Prelado "nullius".

"BELLPUIG" felicita cordialmente al nuevo Obispo de la Iglesia, tan entrañablemente unido a nuestro pueblo.

EL RDO. D. GABRIEL FERNANDEZ, DIRECTOR DE RELACIONES PUBLICAS DE ARECIBO (PUERTO RICO)

Desde Puerto Rico nos llega la noticia de que nuestro paisano D. Gabriel Fernández fue nombrado Director de Relaciones Públicas de la Diócesis de Arecibo. Este nombramiento incluye las relaciones con los medios de comunicación del país, radio, televisión, prensa y cine.

Felicitamos al Rdo. Gabriel Fernández, párroco de Barceloneta, iniciador en Puerto Rico y anteriormente en Estados Unidos de los Cursos de Cristiandad, la distinción recibida.

...DE LA COLONIA DE S. PEDRO

Primera Comunión

Grupo de niños y niña que el pasado domingo día 2 de abril, recibieron por primera vez el Pan de los

Angeles, de manos del Sr. Vicario, Rvdo. D. Gabriel Fuster, en la Iglesia de la Colonia de San Pedro.

Benito Capó Cursach, José Planisi Amorós, Andrés Riera Ferriol, Margarita Genovard Darder.

Montepío de Previsión Social «Divina Pastora»

Pueden afiliarse desde los 14 hasta los 55 años y tendrán derecho a las siguientes prestaciones:

Subsidio a la Vocación Religiosa, Nupcialidad, Natalidad, Vejez según período de cotización desde 6.000'— a 500'— pesetas mensuales.

Accidente individual, asistencia social de calamidad económica por enfermedad.

Auxilio al fallecimiento, con los gastos de sepelio, asistencia religiosa y civil, derecho a Sepultura, más 10.000'— a los familiares que corresponda.

Para informes y afiliaciones, diríjense al Gestor Delegado de Artá y pueblos de la comarca: **GABRIEL MASSANET FEMENIAS.** - Calle Sol, 5.

BODAS DE PLATA

Nuestro estimado amigo D. Pedro Gelabert Riera y su esposa D.ª Francisca Riera Cursach celebraron día 7 del mes pasado sus bodas de plata matrimoniales.

A las muchas felicitaciones que recibieron de sus familiares y amigos unimos la nuestra muy cordial al tiempo que les deseamos largos años de vida.

CORPUS CHRISTI

La Fiesta del Corpus se celebrará en nuestra iglesia el domingo, día 28.

A las 8, Oficio con sermón.

A las 6 de la tarde, Misa vespertina.

A las 7, Procesión con el Santísimo, a la que asistirán las Autoridades de Artá y locales.

FERRUTX

CRISTALERIA ISLEÑA

INCA
P. Cerdá, 2
Tel. 320

ESPEJOS Y CRISTALES
DE TODAS CLASES

FELANITX
Juevert, 21
Tel. 268

Plaza General Goded, 6 - Teléfono 141
MANACOR (BALEARES)

LA TORRE DE CANYAMEL

Notes sobre la seva restauració

La Torre de Canyamel és i ha estat des de temps antics un dels indrets més característics i encomiats de tota la nostra comarca: d'ella n'han parlat historiadors, poetes, prosistes i viatgers que, trescant per la nostra illa, cercaven els indrets i contrades més evocadors.

D'aquests aspectes històrics, artístics socials, n'ha parlat en moltes altres ocasions BELLPUIG que avui té el pler de poder donar una ressenya, ni que sia d'un mode rudimentari i sobradament profà, d'una nova realitat afalagadora obrada a «Sa Torre» —com la coneixem, per antonomàsia, els artenencs— i de la que tots els qui estimam lo nostro, ja sia a nivell local o comarcal, ens sentim altament satisfets: la seva recent restauració.

MOLTA HISTÒRIA EN POQUES PARAULES

Els propietaris

La Torre de Canyamel té una llarga història. Una història que va unida a la d'uns llinatges que durant llargs segles n'han estat llurs propietaris i que estan fortament arrelats a la vida mallorquina.

Els trets històrics més sobreixits de «Sa Torre» són prou coneguts de molts artanencs: Una antiga torre de defensa —probablement preexistent a la mateixa Reconquesta— que, renovada, passà a formar part del patrimoni de la família Montso en el mateix segle XIII, passà després als Gener, i, seguidament, en el segle XV, a la família Villalonga a la que

pertany fins a finals del segle passat en que la família Font dels Olors la va adquirir juntament amb els terrenys que l'envolten.

Els noms

Durant aquests segles passats des de la Reconquesta «Sa Torre» ha tingut noms distints.

Degut als seus primers propietaris, durant molts d'anys es va nomenar «La Torre de Montsó», nom que va canviar durant un temps pel de «Torre des trepitx» —sense que podem donar una explicació satisfactòria del motiu del canvi— i que, finalment a partir del segle XV, va tornar canviar pel del «Torre de Canyamel», per haver estat els seus terrenys productors d'aquesta plantació sucrera.

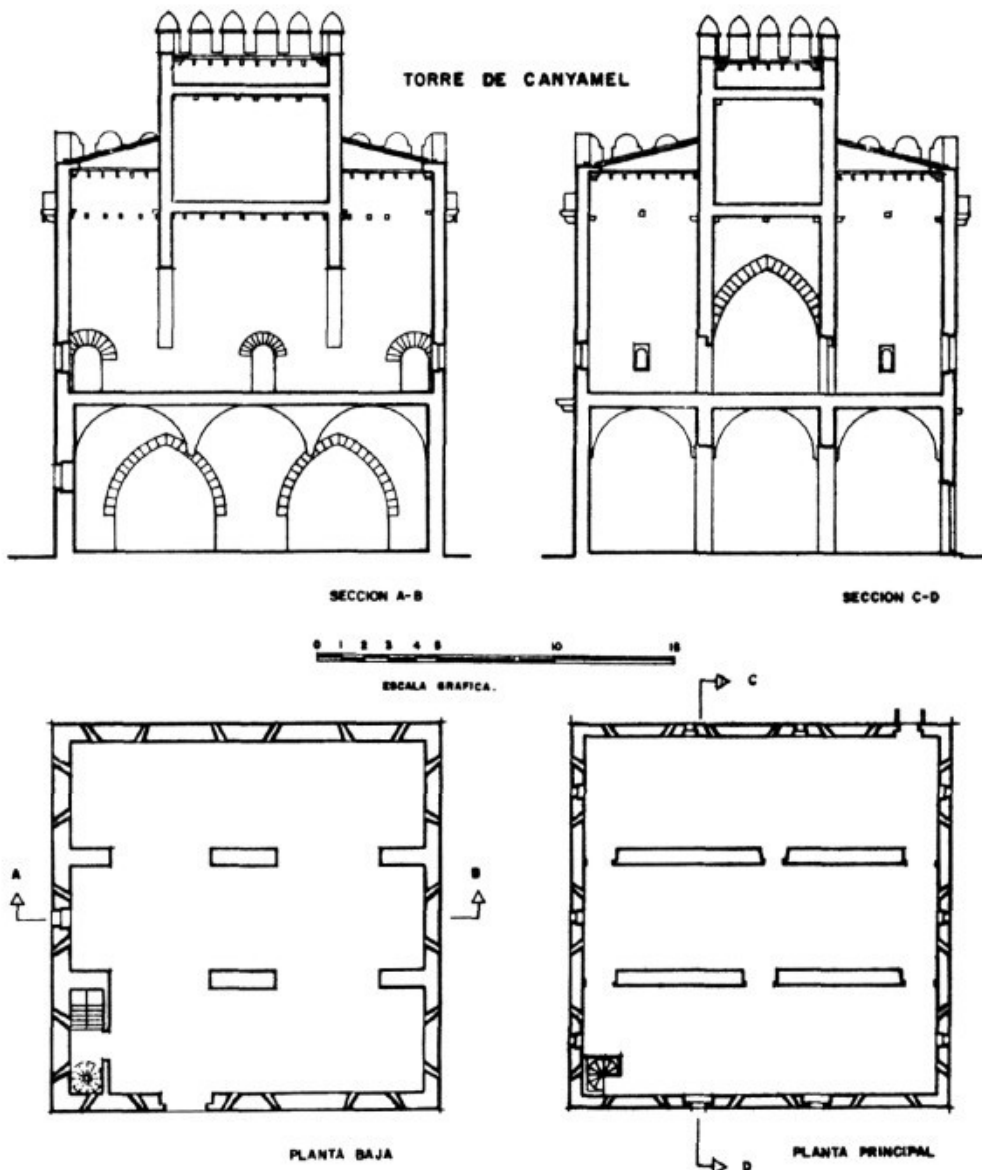
LA RESTAURACIÓ

Aquest casal, que exteriorment mai no havia arribat a perdre el seu caràcter propi de torre fortificada de defensa i refugi, sí l'havia perdut gairebé del tot en la seva part interna: a poc a poc s'havia anat adaptant l'espai interior a les necessitats domèstiques de casa pagesa (cosa semblant al que ha succeït a l'antic monestir de Bellpuig, que també demana a crits una restauració radical) i així, lentament, havia perdut tota la fisonomia propia del seu passat.

Gràcies a Déu, ha arribat el moment en que el bon gust ha mogut els propietaris a posar per obra una acurada restauració que, posada en mans d'un bon arquitecte, s'ha convertit avui en una afalagadora realitat.

Els qui coneixíem la Torre abans de la restauració i la veim ara, ens adonam perfectament de l'encert artístic de l'empresa: Una restauració escrupulosa, sense cap mena de transigència a l'espectacularitat ni al fals snobisme, fàcil i tentador.

Com es pot apreciar en els gravats, que reflecteixen els plans aixecats abans de la restauració per l'arqui-

tecte D. Josep Ferragut, s'ha aconseguit plenament tornar donar a la torre el seu veritable caràcter medieval: un doble joc d'arcs d'un gòtic rudimentari catalanesc contrestats per unes bòvedes d'escaient primitiu han quedat completament palesos a la planta baixa i donen una impressió d'austeritat i força inigualables.

Al pujar a la planta principal es troba l'escala de caragol que arranca justament d'allà on fou el primitiu portal d'entrada a la torre, escala que honradament no s'ha volgut completar fins abaix de tot, i a la que s'havia d'arribar probablement passant per damunt una «trampa» que solien tenir aquestes fortificacions medievals, tal com descriu, p. s., Costa i Llobera en el seu poema «La gerreta del catiu» quan ens conta l'atac dels moros a Formentor:

«Los moros s'hi precipiten
totd'una, mes a l'instant
se detenen los de fora,
sentint que els primers entrats
rodolen dins un abisme
com si l'infern se badàs
És que darrera la porta
una trampa té el casal:
si la trampa se descorre,
un avenc s'obri davall...»

Amb el mateix rigor d'autenticitat s'han restaurades les demés plantes de l'edifici, que molt probablement s'unirien entre sí tan sols amb esca-

les de corda. Avui, si bé per motius pràctics no s'han restablertes aquestes escales de corda, les plantes superiors s'uneixen entre sí per una llarga i austera escala de fusta que no pot induir a error a cap visitant per simple que sia...

A la nostra humil opinió, s'ha aconseguit una restauració completa dins el possible, noble, austera i lleial, que ja és dir molt avui que es solen cercar sovint uns altres valors més bé pragmàtics.

UN MUSEU DELS AFERS MALLORQUINS

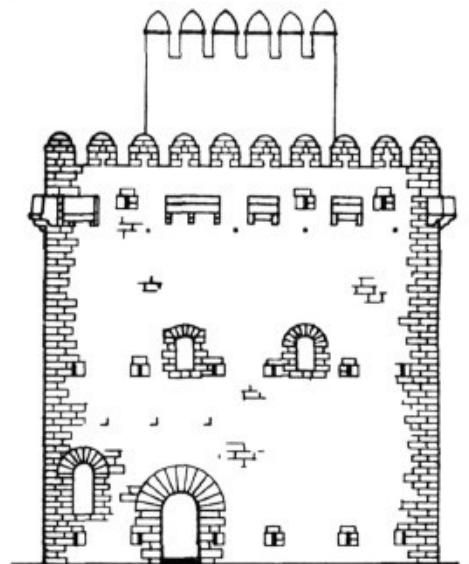
Completa l'obra un altre aspecte del tot encomiable, com és haver reunit com a única i discreta ornamentació interior de la torre una gran quantitat d'instruments o eines de totes les rames dels afers mallorquins, ja sia del treball pagès, rural o de menestralia, ja sia de l'esport noble i senzill de la Mallorca tradicional.

Creim que dins aquests aspectes és un dels primers —per no dir el més complet— que avui es guarden dins la nostra illa.

**

Per tot això esmentat consideram que la nostra comarca —de la que BELLPUIG es sent i es vol sentir portaveu— ha quedat notablement enriquida en el seu bagatge arqueològic i cultural.

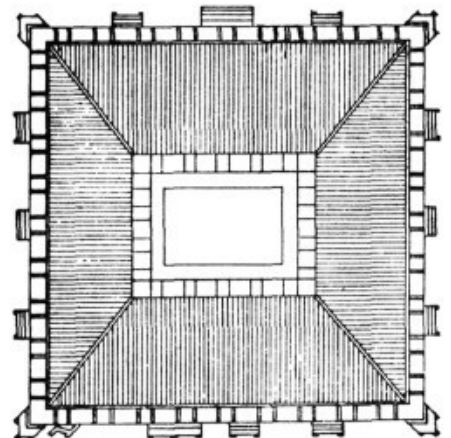
Vagi des d'aquí la nostra enhorabona tant als propietaris com a l'ar-

ALZADO PRINCIPAL

ESCALA GRAFICA

PLANTA CUBIERTA

TORRE DE CANYAMEL

quitec director de la restauració, i també a tots els artanencs que, d'una o altra manera, saben i volen estimar lo nostro; i «Sa Torre» és entranyablement casa nostra...

J. SANXO

URBANIZACIÓN CALA PROVENSAIS

Situada en los terrenos
Font de Sa Cala

Venta de solares
al contado y a plazos

Informes:

FERRETERIA Y ESTANCO
CABRER

Artá

Muebles BAUZA

EXPOSICION
GENERAL FRANCO, 26-Tel. 209

FABRICA
BAJO RIERA, 10-12-5. Tel. 85.

ALMACEN
18 DE JULIO n.º 23

MANACOR

MALLORCA - ESPAÑA

Personatjes d'Artà

L'Amo En Miquel «Secretari»

I

Figurava entre es senyors d'Artà —hi podia figurar ben bé—, però casi tothom, per no dir tothom sense casi, li deia "l'amo En Miquel". No en sé es motiu d'això; lo cert és que era així. Tal vegada fos perque s'agricultura li tirava molt. I, ja que parl d'agricultura, diré que era molt donat a sembrar oms i platers. Consti que també ell tractava tothom de vós, encara que fossin ahotellots ses persones amb qui parlava. No record quin era es seu llinatge, i això de "Secretari" li venia d'es fet d'aver exercit tal càrrec dins s'Ajuntament.

Era casat i tenia una filla que nomia Maria (per cert molt bona ahotata), que va morir víctima de sa gripada espantosa que hi hagué l'any 18. Jo no vaig conèixer altre fill seu, ni he sentit a dir que en tengués més. Si mal no record, quan va morir Na Maria, tant l'amo En Miquel com sa seva dona ja eren morts.

Vivia en es carrer d'es Pou Nou, entre sa posada d'ets Olors i Can Tianova, davant per davant Can Moragues. Era gran i gros, i caminava sempre més dret que un fus. Duia patilles, mostatxos i barbó de pels grisos molt atapits, formant aquestes tres coses una sola peça. També duia ulleres que, segons crec, només per dormir se llevava. Sa seva figura i es seu posat infonien vertader respecte.

Xerrava lo que es diu p'es colzos, duent sempre ell sa batuta i perdent sa noció d'es temps en es mateix

instant en que començava a prendre sa paraula. Però, a pesar d'això, sa seva conversa no cansava gens ni mica, per esser molt agradable i entretinguda. Un passava gust de sentirlo. Hi ha persones que, a ses dues paraules, ja acuben qualsevol, i altres persones que, per molt que xerrin, no cansen mai. L'amo En Miquel era una d'aquestes darreres. Per altra part, he de dir que ses seves converses eren sempre molt formals, tant si tractava amb gent gran com si tractava amb gent petita.

Crec haver sentit contar que, de fadrí i fins i tot es principi de casat, va pertànyer, en política, an es partir republicà i va fer molts de discursos, en los quals pegava sempre a ferir. Però, després, se tirà, en cos i ànima, a sa part dreta, empleant a favor de sa bona causa ses grans qualitats que Déu li havia donat. Jo sempre el vaig conèixer un vertader homo de dretes.

Una prova de que, quan començava a prendre sa paraula, perdia sa noció d'es temps, la tenim en es fet següent:

Un dia, a cosa de les vuit i mitja d'es matí, va anar a ca mestre Colau Grameu, qui ere un fuster que vivia no molt lluny de ca seva, concretament en es carrer d'Alcariot, casi a s'enfront d'es carrer d'es Pati, per fer-li una comanda. Mestre Colau li va dir si volia seure, i l'amo En Miquel li contestà que de cap manera, perque s'en anava de pressa a sa seva finca d'Es Molinet, on hi tenia homos qui l'esperaven. A penes hagué feta l'amo En Miquel sa coman-

da, començà a xerrar, de dret sempre, sobre sa guerra que llavors hi havia en es Marroc. Mestre Colau, qui seguia fent sa seva via amb ses fustes, sense perdre ses manades p'es rostoi, va voler sabre fins a quin punt era capaç d'arribar, conversant, l'amo En Miquel. A posta el va deixar cantar fins que tengués alè. A les dotze —llavors les dotze eren les dotze, i no la una— sa campana de la parròquia va tocar migdia, i preguntà l'amo En Miquel:

—I això que són les dotze?

—Si fa —contestà mestre Colau.

I l'amo En Miquel, fent una beatífica mitja rialla, va partir, més aviat que de pressa, a s' mateix temps que deia aquestes paraules:

—Puneta, Colau, com passa es temps!

Tenia l'amo En Miquel sortides molt bones. En certa ocasió, se trobava a una de ses seves finques; i com que feia vent molt fred, se va asseure, fumant —era molt fumador—, a s'arrecés d'una paret mitgera amb sa finca d'un altre propietari sembrada de faves. En aquesta darre-ra finca hi havia dos jornalers qui entrecavaven ses faves, un de los quals sempre se cagava amb tothom. Segurament que per no perdre sa costum, també ara anava amollant, a cada moment, "me-cagos" que fumaven en pipa. A la fi, l'amo En Miquel no pogué més, i, aixecant-se dret, va dir an aquell malparlant:

—Germà, ¿no seria possible que anassi a cagar a una altra part? Perque, creis-me, ja n'estic de merda fins an es coll. Me regalima per tot, i no crec que dins Artà hi hagi sabó bastament per fer-me net.

Davant aquestes comandacions, aquell desgraciat, empegueït, va tancar es bec, i no el va tornar obrir tot es temps que l'amo En Miquel va esser allà.

Com que sobre aquest bon homo de l'amo En Miquel hi ha coses molt bones a dir, lo millor serà que les deixem p'es nombre que ve. Fins llavors, idò.

EN PEP DE SA CLOTA

Joyería y Relojería

Platería VICTORIA

(Pep d'Alcúdia)

VENTA Y COMPOSTURAS EN GENERAL

Antonio Blanes, 26

ARTÀ

Sin el correspondiente ticket no se entregará ninguna compostura.

PARROQUIA

Mes de mayo. Durante todo el mes se practicará en la Parroquia, antes de la misa vespertina, el Mes de María.

En el Centro Social, a las nueve y treinta de la noche, se hará el ejercicio del mes de mayo.

Domingo, 14. Pascua de Pentecostés. A las ocho treinta en la Parroquia Oficio solemne. Durante toda su octava, misa vespertina con homilia.

Viernes, 12. Solemnes Cuarenta Horas en San Salvador. A las 5 de la tarde Exposición Mayor del Santísimo. A las 7'30 de la tarde, Rosario y Reserva del Santísimo.

Sobre el nom de les Coves d'Artà

(Ve de la pág. 8)

signar unes grutes esplèndides, ¿què més voldríem? ¿És recomanable política substituir, a cada novella situació, els noms geogràfics ja consagrats?

I, ara, si m'ho permeteu, tallaré aquestes consideracions, redactades intencionalment sota el signe de la concòrdia, amb dues gloses, si fa no fa aiguardenteres:

Si els veïns volem deixar de Capdepera i Artà, satisfets, boca emmelada, hem d'admetre, just i net, d'una part i altra, el dret, i cloure així (si us agrada):

“Coves d'Artà”. És el bell nom consagrat, amb què tothom les cita de temps enrere. Emperò hem de dir ben clar que, aquestes “Coves d'Artà”, ara, són de Capdepera.

D'ençà que Capdepera va constituir-se (1819) en municipi independent.

P. RAFEL GINARD BAUCÁ

Sábado, 13. Los mismos cultos del día anterior.

Domingo, 14. A las doce treinta, Exposición del Santísimo. A las 6 Rosario y solemne conclusión de las Cuarenta Horas.

Jueves, 25. Fiesta del Corpus Christi. A las 8'30 Oficio solemne. A las 7, Procesión con el Santísimo. Inmediatamente después de la Procesión, Misa vespertina.

Mes de junio. Todos los días antes de la misa vespertina se hará el ejercicio del Sagrado Corazón de Jesús con exposición del Santísimo.

Viernes, 2. Festividad del Sagrado Corazón de Jesús. A las 5 de la tarde, Exposición del Santísimo. A las 8, misa vespertina y homilía.

IGLESIA DE LOS P.P. FRANCISCANOS

FUNCIONES RELIGIOSAS

Mes de Mayo. Día 21. — Fiesta de la Sma. Trinidad. — A las 10'30, solemne función religiosa de la primera comunión

de los niños de nuestra escuela.

Día 28. — Por ser el cuarto domingo de mes, a las 9 de la mañana habrá la misa reglamentaria de comunión de terciarios.

Mes de Junio. Día 2. — Primer viernes de mes. Habrá servicio de confesores y se administrará la sagrada comunión a los que la deseen a cualquier hora del día.

Día 3. — Primer sábado de mes. Después de la misa primera habrá plática mariana a honra de la Virgen de Fátima.

TOMBOLA DE SAN ANTONIO

La comisión organizadora agradece públicamente los regalos recibidos y ruega a cuantos deseen colaborar en la misma, tengan la bondad de enviar sus donativos o un simple aviso para pasar a recogerlos a sus propios domicilios al Convento de S.S. Franciscanos.

Muchas gracias.

T. LL.

Es una grolleria

El poble ens han asfaltat, i, ara es veu, si abans no es veia. Per això, entre seny i ceia, duc dir-vos sa veritat.

I és que un se'n duu cada esglai, quan va, tranquil, pel carrer! Sense més ni manco té, a la vista, un gargai.

Bons veïns, jo vos convit a llevar la grolleria: mos pot dur una malaltia, la tocarem amb so dit.

Poca prudència teniu, Ho diu un qui ho sap molt bé. I digau, ¿és mal de fer mirar a on escopiu?

SIEMPRE AL SERVICIO DE LAS AMAS DE CASA

Casa Payeras

M. Blanes, 14 - Teléfono 51 ARTA (Mallorca)

Le ofrece sus distintas secciones de ELECTRO - DOMESTICOS

GRANJA DIPLOMADA

“ES RAFALET”

Son Servera (Mallorca)

Esta Granja dispone para la venta los siguientes productos de raza seleccionadas:

Ganado vacuno. — Raza HOLSTEIN-FRIESIAN (Canadienses)
 Venta de terneros descalostrados o destetados con certificado de pedigre paternos de la
HOLSTEIN-FRIESIAN ASSOCIATION OF CANADA

Ganado porcino. — Raza LARGE WHITE
 Venta de lechones destetados

Sobre el nom de les Coves d'Artá

El mes passat, en una nota a uns versos, vaig encetar el tema sobre l'actual nom de les Coves del Cap Vermell o de S'Heretat. La minúscula qüestió va engrescar-me i, tot seguit, vaig regirar una partida de papers i vaig consultar alguns mapes. Vet aquí, ara, el modest resultat de les meves recerques.

El nom —conegut— més antic de les nostres cavernes és el de "Cova de l'Ermita" o "Cova de l'Ermità" (Ermitaño). Està registrat de les dues maneres. En temps primer (¿qui no ho sap?) els escriptors no eren gaire primcernuts en ram d'ortografia. Per això, anau a saber si, allà on posaren "Ermita", havia d'esser "Ermità" (Ermitaño). Per altra banda, en anterioritat al segle XIX, quasi ningú se preocupava del nom d'aquestes llavors, pràcticament, ignorades grutes.

El prevere Joan Binimelis (1538-1616) en la seva "Historia del Reino de Mallorca", obra escrita originàriament en la nostra llengua, diu: "Sobre un promontorio que llaman el Puig d'en Massot, junto al mar, está la torre de guarda que tiene el mismo nombre y se descubre de la villa de Artá... bajo de este peñón, bajando al mar, hacia el puerto de Cañamiel, está la "Cueva del Ermitaño", que es una de las maravillas y cosas más señaladas de Mallorca, por lo mucho que tiene que ver dentro aquel monte, todo vacío, sin que se atreva alguno a llegar a su fin". (Tom IV, pàgina 147). Ara bé, En Binimelis, ¿què va escriure a l'original: "Ermita" o "Ermità" (Ermitaño)? El traductor, Guillem Terrassa, ¿ho va girar rectament en espanyol? Son preguntes a les quals jo no sé respondre.

Don Mateu Morey Crespí, natural d'Artà —morí l'any 1811— en una carta remesa al Cardenal Despuig (1745-1813) a principis del segle XIX, li parla d'una exploració al coval reclós dins l'indestructible estoig del Cap Vermell. Del text, reproduït amb la personal ortografia de l'autor, només vull retallar-ne el fragment que ara ens importa: "...es el cas que el Capellà Melindro, un Pintor, un Cabo de Cavalleria, se determinaran de entrar dins la "Cova de la Ermi-

ta" y devallaren ab escales de corde y altres instruments abaix, que su Ema. hay ha agoytat". El Rector de la parròquia de Sant Nicolau visità les Coves l'any 1807. També les anomena en singular "Cueva de la Ermita". (José Ramis de Ayreflor y Sureda, "Memorias medievales de una villa mallorquina", pàgines 12 i 13).

Ja d'abans, el Cardenal Despuig s'havia preocupat de les Coves. Per confeccionar el mapa de Mallorca, va recórrer de cap a cap la nostra terra. El mapa va publicar-se l'any 1785. I, si no ho he llegit malament, a una edició del mapa, la gruta de S'Heretat va indicada així: "Cueva del Ermità" (Ermitaño). (Me sembla més natural i probable la denominació "Cova de l'Ermità" (Ermitaño) que no "Cova de l'Ermita). Però, a altres edicions hi ha, sense lloc a dubtes, "Cueva de la Ermita". A l'entorn del mapa, a un seguit de quadrets, les viles de Mallorca. Al quadret d'Artà, aquesta llegenda: Artá. Llamada por los moros Jartán... su cosecha es de aceyte, legumbres y ganado, particularmente cabrío y vacuno; abunda de mucha caza, se cría finísimo algodón; y sus cuevas o cavernas merecen la atención de los naturalistas". El Cardenal Despuig, com veis assigna al nostre poble, però sota el nom de "Cova de l'Ermità" (Ermitaño) o "Cova de l'Ermita", el palau subterrani del Cap Vermell.

L'il·lustre escriptor català Pau Pí-ferrer (1818-1848) visità les Coves l'any 1842. En la seva obra "Recuerdos y Bellezas de España", volum corresponent a Mallorca (1844), parla llargament de la "Cueva de la Ermita". No obstant això, a la segona edició (1888), ampliada i dirigida per Josep M.ª Quadrado, al peu d'un gravat (pàgina 1095), ja hi trobam: "Entrada a las Cuevas de Artá".

L'Arxiduc Lluís Salvador (1847-1915), a la seva rondalla, "Es fet de Sa Torre de Canyamel", anomena "Sa Cova de S'Ermita", per més que, a altres escrits seus, de la caverna de S'Heretat en digui, les "Coves d'Artà". En Joan Lluís Estelrich, en la seva poesia castellana "Artá" (1875), menciona, de passada, les Coves. Una

de les notes a aquesta poesia fa així: "Las soberbias "Cuevas de Artá" o "Cueva de la Ermita", a que alude toda la estrofa, son visitadas por multitud de nacionales y extranjeros".

De tot això sembla deduir-se que la primitiva denominació de les incomparables grutes fou: "Cova de S'Ermita" o "Cova de S'Ermità", o simultàniament qui sap si foren batejades amb aquestes dues denominacions. Cal dir, però, que les Coves, amb el nom primitiu, no varen atènyer gaire popularitat si la comparem amb la que, sota el nom de "Coves d'Artà", modernament han adquirida.

És un fet innegable. De poc çà poc lla un segle enrere, amb raó o sense raó, a Mallorca i a fora Mallorca, ha prevaletcut d'una manera absoluta, evident, claríssima, el nom de "Coves d'Artà". El llenguatge vivent, els llibres de viatges i de toponímia, les guies, la literatura, els diccionaris enciclopèdics i de lèxic, i els mapes, clarament, en aquest punt, coincideixen: "Coves d'Artà". I, registrades amb aquest nom, se són fetes universalment famoses. Quan un producte ha adquirit prestigi, sota un especial denominació, no seria prudent, sembla, ni resultaria comercial per ningú, coniar-li el títol amb què ha tinguda sort i que ja està fortament acreditat.

¿Què hi perden els nostres amables veïns de Capdepera si del palau fabulós del Cap Vermell —que està dins el seu terme municipal— en diuen "Coves d'Artà?". Tenim un nom, un nom celebèrrim per de-

(Acaba a la pàg. 7)

COES

COOPERATIVAS ESPAÑOLAS

Vinos, Arroz, Aceite, etc.

Delegación en Artá:

Casa Payeras

M. Blanes, 14 - Teléfono 51